

**Możliwości pozyskiwania dofinansowania do inwestycji kogeneracyjnych w ramach
Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego
(Mechanizm Finansowy EOG szansą dla rozwoju kogeneracji w Polsce?)**

dr inż. Robert Piątek,

*NILU Polska Sp. z o.o.
ul. Reymonta 24, 40-029 Katowice
tel./fax 032 2570858; 032 7572520
www.nilu.pl, nilu@nilu.pl*

Wstęp

Praktyczne wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju wymaga nie tylko zmian w naszych przyzwyczajeniach i sposobie myślenia, ale w znacznym stopniu wymaga nakładów inwestycyjnych na nowe technologie - bezpieczniejsze dla środowiska i pozwalające w racjonalny, bardziej efektywny sposób wykorzystać dostępne zasoby. Upowszechnianie takich technologii przynosi dodatni efekt globalny w dłuższej perspektywie czasowej, dlatego typowym czynnikiem zachęty i wsparcia jest możliwość pozyskania dofinansowania bądź na etapie przygotowania / realizacji inwestycji, bądź podczas eksploatacji instalacji. Jednoczesna produkcja energii elektrycznej i ciepłej w źródłach rozproszonych może stanowić dobry przykład efektywnego wykorzystania odnawialnych bądź nieodnawialnych zasobów energii pierwotnej uwzględniając uwarunkowania ekologiczno-energetyczne, społeczne, a często także ekonomiczne. Realizacja projektów tego typu leży w dobrze rozumianym interesie publicznym i z tego powodu istnieje możliwość ubiegania się o subwencje ze środków publicznych na ich wdrażanie.

Obecnie w Polsce istnieje dość duża ilość różnych mechanizmów wsparcia finansowego (dotacje, dopłaty, pożyczki preferencyjne, kredyty itd.) różnego typu projektów (inwestycyjne, badawcze, edukacyjne, administracyjne, innowacyjne, „seed money”, granty blokowe, programy itd.) dla różnego typu beneficjentów (samorządy, organizacje pożytku publicznego, partnerstwa publiczno-prywatne, małe i średnie przedsiębiorstwa, duże firmy...). Ze względu na pochodzenie są to zarówno środki unijne, środki z budżetu krajowego oraz pochodzące z państw zrzeszonych w ramach Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu EFTA, jak również z państw udziałowców Ekofunduszu (w ramach tzw. ekokonwersji części polskiego zadłużenia zagranicznego). Pośród tego „gąszczy” różnych procedur, zasad, możliwości często nie jest łatwo znaleźć lub wybrać rozwiązanie adekwatne do potrzeb rozważanego projektu, zwłaszcza, że istnieją dodatkowe czynniki ryzyka związane np. z przedłużającymi się procedurami oceny, częstymi zmianami w przepisach bądź ich interpretacji, lub specyficznymi kryteriami oceny aplikacji, nie wspominając o nazbyt licznych wymogach formalnych związanych z koniecznością przygotowania wielu, często niepotrzebnych załączników już na pierwszym etapie aplikowania o dofinansowanie. Dodatkowo należy wspomnieć, że od 2007 roku rozpoczyna się realizacja nowego budżetu UE (2007-2013) co implikuje zmiany w zasadach i priorytetach wykorzystywania środków, z których nauczyliśmy się już korzystać. Trzeba się liczyć z faktem wystąpienia opóźnień w okresie przejściowym póki nowe przepisy i procedury nie zostaną doprecyzowane. Celem niniejszej publikacji jest wskazanie wybranych możliwości finansowania inwestycji prośrodowiskowych ze szczególnym uwzględnieniem kogeneracji. Szersze omówienie praktycznych zagadnień związanych z aplikowaniem o środki publiczne przedstawiono na

przykładzie Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, który będzie dostępny do 2008 (2009) roku.

Przegląd możliwości pozyskania środków na inwestycje w zakresie skojarzonej produkcji energii elektrycznej i ciepła w rozproszeniu

Różnorodność potencjalnych projektów dotyczących kogeneracji obejmuje dość szeroki przedział rozważań możliwości występowania o wsparcie finansowe. Należy tu wymienić przede wszystkim wspomniany powyżej Mechanizm Finansowy EOG jak i Ekofundusz, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (wraz z oddziałami wojewódzkimi). Warte uwagi mogą być także środki z Funduszy Strukturalnych – w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Konkurencyjność”, z Funduszu Spójności – w ramach Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”. Na rynku jest także dość szeroka oferta bankowych kredytów, zarówno preferencyjnych jak i komercyjnych.

MF EOG zostanie omówiony w osobnym rozdziale natomiast poniżej przedstawiono uwagi dotyczące innych ważniejszych w odniesieniu do kogeneracji możliwości pozyskania funduszy.

EkoFundusz [1].

Geneza EkoFunduszu sięga roku 1991, kiedy to Klub Paryski, zrzeszający państwa będące wierzycielami Polski, podjął decyzję o redukcji polskiego długu o 50%, pod warunkiem spłaty pozostałej części do roku 2010. Rząd Polski zaproponował, aby dalsze 10% długu można było przeznaczyć na wsparcie najpilniejszych przedsięwzięć w ochronie środowiska. Klub Paryski przychylił się do propozycji Polski stwarzając generalną możliwość zastosowania mechanizmu konwersji części długu (do 10%) na cele uzgodnione w umowach bilateralnych między Polską a poszczególnymi krajami wierzycielskim. Umowy takie zostały zawarte z rządami Stanów Zjednoczonych, Francji, Szwajcarii, Szwecji, Włoch i Norwegii. Łącznie Polska otrzymała na przedsięwzięcia w ochronie środowiska kwotę 571 mln USD. Środkami tymi zarządza EkoFundusz, otrzymując je w rocznych ratach w latach 1992-2010. Do 2004 roku preferencję miały projekty z zastosowaniem technologii pochodzącej z krajów donatorów. Po przystąpieniu do Unii Europejskiej zgodnie z zasadami wspólnego rynku ta preferencja została rozszerzona na wszystkich członków UE. Nie przewiduje się dotacji do niewielkich projektów (tzn. na poziomie mniejszym niż 50 000 zł).

Inwestycje kogeneracyjne mogą się odwoływać do następujących sektorów zainteresowań EkoFunduszu:

- Sektor I - Ochrona powietrza; m.in. likwidacja niskich źródeł emisji w miastach o udokumentowanym ponadnormatywnym stężeniu dwutlenku siarki, budowa kotłów z paleniskami fluidalnymi, budowa turbin gazowo-parowych
- Sektor III - Ochrona klimatu; m.in. oszczędność energii w miejskich systemach zaopatrzenia w ciepło, wykorzystanie biomasy do celów energetycznych w sektorze komunalno-bytowym i w zakładach przemysłowych, gospodarcze wykorzystanie biogazu z odpadów pochodzenia rolniczego, z wysypisk odpadów komunalnych i z oczyszczalni ścieków oraz gazu odpadowego z procesów przemysłowych, produkcja biopaliwa z rzepaku, promocja technologii ogniwo-paliwowych, wykorzystanie energii odpadowej z procesów przemysłowych i z procesów spalania.

Niestety środki z EkoFunduszu są niedostępne w latach 2006-2007. Na stronie internetowej Fundacji można przeczytać następujące ogłoszenie: *z przykrością zawiadamiamy, że ze względu na czasową niedostępność znacznej części środków z ekokonwersji długu Polski*

Fundacja EkoFundusz wstrzymuje przyjmowanie i rozpatrywanie ankiet i wniosków dotacyjnych z płatnościami przewidzianymi w 2006 roku oraz w roku 2007 [1].

NFOŚiGW

Dofinansowanie przez NFOŚiGW ma służyć osiągnięciu efektów ekologicznych określonych w Traktacie Akcesyjnym. Formy pomocy to przede wszystkim pożyczki preferencyjne, pożyczki płatnicze, kredyty udzielane ze środków Funduszu przez banki, **dotacje**, dopłaty do oprocentowania kredytów, promesy pomocy finansowej, poręczenia spłaty kredytów oraz **umorzenia** pożyczek preferencyjnych. Ze szczegółowymi zasadami udzielania pomocy można się zapoznać na stronie internetowej Funduszu [2]. Do wybranych priorytetów związanych z OZE i kogeneracją należą:

- Ochrona powietrza (podwyższenie sprawności wytwarzania, przesyłu, dystrybucji i użytkowania energii, wzrost wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, w tym biopaliw)
- Ochrona powierzchni ziemi, gospodarowanie odpadami i zasobami (ochrona powierzchni ziemi i wód poprzez zapobieganie powstawania odpadów, ich zagospodarowanie oraz rekultywację terenów zdegradowanych)

Kryteria merytoryczne wyboru projektów to m.in. oszczędność energii powyżej 300 MWh rocznie, inwestycja w źródło o łącznej mocy powyżej 300 kW, efekt ekologiczny nie mniejszy niż 5 ton na rok w przeliczeniu na SO₂.

Warto zaznaczyć, że w przypadku tego instrumentu dopuszczalna jest możliwość pozyskania środków na etap przedinwestycyjny (np. opracowanie dokumentacji do uzyskania pozwoleń).

Fundusz Spójności - PO „Infrastruktura i Środowisko”

Celem Programu Operacyjnego jest rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej, w tym także środowiskowej i energetycznej. Na jego realizację w latach 2007-2013 przeznaczono 21,3 mld €. Cel szczegółowy został sformułowany w następujący sposób: *zapewnienie długookresowego bezpieczeństwa energetycznego Polski poprzez dywersyfikację dostaw, zmniejszenie energochłonności gospodarki i rozwój odnawialnych źródeł energii.*

Priorytet „wsparcie wykorzystania OZE” przewiduje realizację dużych inwestycji wykorzystujących OZE do produkcji elektryczności i ciepła w skojarzeniu, a także działania przyłączeniowe do sieci. W chwili obecnej nie są jeszcze znane dokumenty określające szczegółowe zasady i procedury aplikowania o środki.

Mechanizm Finansowy EOG

Background

Rozszerzenie Unii Europejskiej o 10 nowych krajów członkowskich w maju 2004 roku otworzyło dla nich wewnętrzny rynek charakteryzujący się swobodnym przepływem towarów, usług, kapitału i osób. We wspólnym rynku uczestniczą też nienależące do UE trzy z czterech państw zrzeszonych w ramach Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu EFTA – Islandia, Lichtenstein i Norwegia. W odpowiedzi na rozszerzenie UE państwa te utworzyły dwa mechanizmy bezzwrotnej pomocy finansowej dla najbiedniejszych członków UE, do których poza nowo przyjętymi krajami zaliczono także Grecję, Portugalię i Hiszpanię. Mechanizmy te są znane jako Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy EOG. W ramach obu mechanizmów zadeklarowano 1170 mln €, z czego największa część środków została przydzielona dla Polski – 559 mln €. Środki mogą zostać przeznaczone na współfinansowanie projektów z określonych przez Państwa Darczyńców priorytetów w latach 2004-2009. Główną intencją Darczyńców jest solidarność z krajami Beneficjentami poprzez wspieranie przedsięwzięć prorozwojowych przyczyniających się do zmniejszania różnic

ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG i stworzenie szans dla nowych krajów członkowskich do pełnej integracji ze wspólnym rynkiem oraz zacieśnienie współpracy bilateralnej pomiędzy Państwami Darczyńcami a Państwami Beneficjentami [3].

Opis priorytetów środowiskowych

Pierwsze miejsce na liście priorytetów zajmują projekty dotyczące ochrony środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez m.in. redukcję emisji zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii. Głównym celem tego priorytetu jest zmniejszenie ilości zanieczyszczeń w środowisku, poprzez m.in. ochronę powietrza, ochronę wód powierzchniowych oraz racjonalną gospodarkę odpadami. Jak wynika z doświadczeń z pierwszego konkursu wniosków w Polsce, zakończonego 30-11-2005, priorytet ten cieszy się także największą popularnością bo aż połowa wszystkich złożonych projektów dotyczyła przedsięwzięć proekologicznych. Priorytet ten jest finansowany w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i przeznaczono na jego realizację 90,29 mln € co stanowi prawie 17% alokacji środków dla Polski.

W Programie Operacyjnym [4], podstawowym dokumencie określającym warunki i możliwości wykorzystania środków z obu mechanizmów w Polsce, zdefiniowano przykładowe (preferowane) zadania szczegółowe przeznaczone do subwencjonowania w odniesieniu do priorytetu środowiskowego. Wyszczególniono 6 następujących zadań:

- Ograniczanie korzystania z indywidualnych systemów ogrzewania na rzecz podłączenia do zbiorczych / komunalnych sieci ciepłych
- Zastąpienie przestarzałych źródeł energii cieplnej nowoczesnymi, energooszczędnymi i ekologicznymi źródłami energii
- Prace termomodernizacyjne w budynkach użyteczności publicznej
- Inwestycje w zakresie odnawialnych źródeł energii, tj. wykorzystania energii wodnej (małe elektrownie wodne do 5 MW), energii słonecznej oraz biomasy w indywidualnych systemach grzewczych
- Budowa, przebudowa i modernizacja komunalnych oczyszczalni ścieków oraz systemów kanalizacji zbiorczej
- Organizacja selektywnej zbiórki odpadów, a następnie zagospodarowywanie ich poprzez odzysk.

Beneficjentami mogą być wszystkie instytucje sektora publicznego i prywatnego oraz organizacje pozarządowe utworzone w prawny sposób w państwie beneficjencie, i działające w interesie publicznym. Wysokość wnioskowanej pomocy nie powinna być mniejsza niż 250 tys. € i nie powinna przekraczać 2 mln €. Zgodnie z Prawem Ochrony Środowiska wymagane jest zastosowanie najlepszej dostępnej techniki oraz uzyskanie wymiernego efektu ekologicznego.

Jak wynika z powyżej cytowanych zapisów programu operacyjnego implementacja modułów CHP zarówno wykorzystujących biogaz, gaz wysypiskowy, biopaliwo ciekłe czy też gaz ziemny wpisuje się zarówno w uwarunkowania merytoryczne jak i w odniesieniu do ekonomicznej skali inwestycji możliwych do finansowania tym instrumentem. Potwierdza to również lista projektów rekomendowanych do finansowania po pierwszym konkursie wniosków w Polsce, na której znajdują się conajmniej trzy projekty kogeneracyjne o łącznej kwocie dofinansowania w wysokości ok. 2.56 mln € [5, 6]. NILU Polska może poszczycić się udziałem w opracowaniu dwóch z ww. wniosków, które dotyczyły wykorzystania biogazu wysypiskowego do zasilania silnika spalinowego z generatorem elektrycznym wraz z odzyskiem ciepła.

Zasady

Warte podkreślenia są zasady przyznawania środków z Mechanizmów Finansowych, wśród których najistotniejsze znaczenie ma zasada o dodatkowości środków w stosunku do innych źródeł finansowania oraz zasada współfinansowania. Pierwsza z zasad oznacza, że nie można zastępować środków pochodzących z innych źródeł (subsydiów, dotacji) środkami z Mechanizmów Finansowych. Druga z zasad zakłada udział środków podmiotu krajowego w finansowaniu projektu, przy czym poziom dofinansowania z MF nie może przekraczać:

- dla podmiotów prywatnych – 60% całkowitych kosztów kwalifikowalnych
- dla jednostek budżetowych – 85% całkowitych kosztów kwalifikowalnych
- łączne wsparcie ze środków publicznych nie może przekroczyć 90% całkowitych wydatków

Doświadczenia

Niepokojący jest fakt znacznych opóźnień we wdrażaniu EEA Grants w Polsce. Do tej pory odbył się tylko jeden konkurs wniosków, mimo że zgodnie z zapisami programu operacyjnego powinny być co najmniej 4 konkursy w ciągu roku. Procedura oceny, zarówno formalnej jak i merytorycznej, po stronie krajowej znacznie się przeciągnęła – w przypadku projektów z priorytetu „ochrona środowiska” z deklarowanych 3 do 9-12 miesięcy. W czasie niedawno zakończonej kampanii wyborczej do samorządów zostaliśmy dodatkowo zszokowani konferencją prasową w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego, na której odpowiedzialnością za opóźnienia we wdrażaniu mechanizmów obarczono Darczyńców. Nie zamierzam komentować zasadności uwag Ministerstwa - wszystkich zainteresowanych zapraszam do wyrobienia sobie własnego zdania po zapoznaniu się ze stanowiskiem obu stron [7, 8]. W efekcie tych wydarzeń wciąż nieznany pozostaje termin ogłoszenia następnego konkursu wniosków, wstępnie planowanego na III kwartał br.

Podsumowanie

Inwestycje w kogeneracyjne źródła energii posiadają wszelkie atuty by być postrzegane jako atrakcyjne z ekologicznego, energetycznego i ekonomicznego punktu widzenia. Poza omówionymi powyżej możliwościami pozyskania publicznych środków na wdrożenia tego typu inwestycji warto pamiętać o systemie wsparcia związanym z ich użytkowaniem. Zgodnie z najnowszymi nowelizacjami Prawa Energetycznego uwzględniającymi zapisy Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Europy 2004/8/WE w sprawie wspierania kogeneracji założone są podstawy do uruchomienia rynku praw majątkowych związanych z produkcją kolorowej energii. System Świadcstw Pochodzenia działa już od prawie roku w odniesieniu do energii elektrycznej wyprodukowanej z OZE (zielone certyfikaty), dzięki czemu przychód ze sprzedaży energii elektrycznej przekroczył poziom 300 zł/MWh (118 zł/MWh + ŚP ~200 zł/MWh), co skutkuje zwiększonym zainteresowaniem inwestorów. Na Towarowej Giełdzie Energii rozpoczęto już także notowania Uprawnieniami do Emisji CO₂. Następnym krokiem będą obroty „Czerwonymi Certyfikatami” – prawami majątkowymi wynikającymi z produkcji energii w kogeneracji. Ustawodawca przewidział dwa rodzaje takich świadcstw, w celu stworzenia specjalnej preferencji dla małych jednostek o mocy poniżej 1 MW. Można zatem założyć, że otoczenie polityczne i prawne jest sprzyjające rozwojowi tego typu energetyki rozproszonej i w najbliższym czasie będzie obserwowany duży wzrost inwestycji w tym zakresie.

Literatura

- [1] <http://www.ekofundusz.org.pl/>
- [2] <http://www.nfosigw.gov.pl/>
- [3] New partnership for cohesion in Europe, EEA Financial Mechanism, Norwegian Financial Mechanism, brochure from www.eeagrants.org
- [4] Program Operacyjny dla wykorzystania środków finansowych w ramach Mechanizmu Finansowego EOG oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego, www.eog.gov.pl
- [5] <http://www.mos.gov.pl/mfeog/dokumenty/II.pdf>
- [6] <http://www.mos.gov.pl/mfeog/dokumenty/IV.pdf>
- [7] <http://www.eeagrants.org/downloads/Other/Factsheet.pdf>
- [8] <http://www.eog.gov.pl/Opoznienia+wyplat+z+funduszy+pomocowych.htm>